

DE WATERSNOOD VAN 1825

In 1825 werden grote delen van Friesland getroffen door een watersnood. Ook Idaarderadeel werd bijna geheel overstroomd. De grietmannen van de getroffen grietenijen kregen van de Gouverneur van de Provincie (nu Commissaris der Koningin) opdracht verslag aan hem uit te brengen over de gebeurtenissen. Hieronder volgt het bijna volledige verslag van de grietman van Idaarderadeel, Maurits Pico Diederik baron van Sytzama.

* * *

Verslag van de overstroming in de Grietenij Idaarderadeel veroorzaakt door de Watervloeden van den 3e en 4e February 1825.

In den nagt tusschen Zaterdag en Zondag den 5 en 6 February 1825 ontdekte men aan de Zuid- en Zuidwest zijde der Grietenij, dat het water van het Zuiden kwam opzetten en aanmerkelijk begon te wassen. Aan de Zuid Zuidwest zijde en dus buiten de Leppedyk, die langs de Grenzen dezer Grietenij en vervolgens door Utingeradeel tot aan de Hoge gronden van Opsterland loopt, stond het water Zondagsmorgens Zeven Uren Zestig Nederlandsche duimen hoger dan binnen deze Dijk in Idaarderadeel. Langzamerhand en eerst op den 7 wierd deze gehele Grietenij geïnuundeerd, hetgeen voor veelen de gelegenheid daar stelde om naar hogere oorden te vlugten of zich in hunne huizen zoo veel mogelijk te beveiligen. Tot Dingsdag den 8 February 's morgens Elf uren bleef het water, ofschoon met minderen aandrang dan de voorge dagen, klimmende, op welk tijdstip hetzelfde is blijven staan en gelijk naderhand bleek de hoogste stand bereikt had, staande toen 74 Nederlandsche duimen boven het hoogst bekende Winterpeil, zoodat men met schepen 2 voeten diep gaande over alle landen vrijelijk heen en weder voer, van de grote postweg bij de Drie Romers onder Roordahuizum regt over naar de Dorpen Friens, Idaard, Grouw etc. terwijl de Wargaster Grote Meer met nog Tien Bunders aan de noordelijke grenzen dezer Grietenij het enige land is, dat alhier niet is onder water gezet.

Van de Zuidelijke Grenzen dezer Grietenij en wel bepaaldelijk onder het Dorp Grouw, Friens, een gedeelte van Roordahuizum, Idaard en Aegum, is het water van het begin der overstroming af, aanmerkelijk zout geweest. Eerst later is hetzelfde in de meer noordelijke gedeelten ziltig geworden, hetwelk verminderde of vermeerderde naarmate de wind het af- of toevoerde.

Naa dat het water de Hoogste stand had bereikt is het dadelijk weder begonnen te zakken, wekelijks ongeveer 7 a 8 Nederl. duimen, tot half April, van welk tijdstip tot op den 8 Mey hetzelfde niet merkbaar is verminderd, waardoor honderden van Bunders lands aan de oostelijke kant dezer Grietenij en bepaaldelijk onder de dorpen Grouw en Wartena nog met meer dan dertig Nederl. duimen water blijven bedekt. En zelfs is de Kleine Wargastermeer dat anders eene winterpolder is, nog niet geheel van het water ontdaan.

Elf Boeren hebben in deze Grietenij hunne woningen met al hun vee moeten verlaten en wierden bij anderen gehuisvest of hebben met hun vee in Koeschuiten gewoond. Bij één derzelve, **Tjerk Hannes (=Hanzes) van der Meer** te Warga, stond het water t w e Ellen 1 Palm in huis, waardoor ook een gedeelte van deszelfs huis en eene daar dicht bij staande kleine schuur geheel wierd vernield.

Te G r o u w op de zoogenaamde Kleine Buren stond het water in alle huizen ter hoogte van ongeveer Zeven en dertig Nederl. duimen, waardoor een aantal van 41 huisgezinnen hebben moeten worden geborgen.

In het Dorp W a r g a bleven maar zeer weinige huizen van het water verschoond zodat men aldaar 18 huisgezinnen heeft moeten huisvesten.

In het Dorp W a r t e n a waren slegts 13 huizen zonder water en een aantal van 25 huisgezinnen zijn in dit Dorp van woning voorzien, terwijl anderen zich nog op zolders en door het opstalten der vloeren hebben gered. Het kerkhof dat nog halverwege het steenen pad onder water stond, was het enigst plekje gronds dat te Wartena is boven water gebleven.

Te F r i e n s en R o o r d a h u i z u m zijn slegts 2 huisgezinnen verhuisd, terwijl de andere Dorpen wat de verhuizing aangaat zijn verschoond gebleven.

De reeds op den 6 ingevallen vorst had reeds veele inconveniënten doen ontstaan door de belemmering der communicatie, vooral noodlottig in de eerste ogenblikken van verwarring, dan op den 8ste

February klom de algemeene nood nog hoger door eene sterke ijskruying die alles met vernieling dreigde, in een oogenblik wierd hier eene wooning, daar een watermolen, elders grote hopen turf die door het water nog gespaard waren, vernield of beschadigd. De verhuizing der ingezetenen bleef op deze dag nog al voortduren en tien uren des morgens wierd het laatste huisgezin, bestaande uit 6 personen, uit de Veenen onder Wartena, in de Kerk aldaar geborgen. Op den 9 waren allen die niet in hunne huizen hadden kunnen blijven geplaatst, uitgezondert eenige Boeren, welke nog door middel van bedijking zich in hunne huizen dagten te kunnen redden en wier men ter hunner geruststelling en blijvende hulp menschen en schepen had toegezonden; dan hun pogen vermogt niets tegen het geweld des waters en ook deezee heeft men nog op den 10de moeten huisvesten.

Toen nu menschen en vee alzo geplaatst waren en daar waar de nood zulks vorderde reeds vroeger, wierd door den Grietman zooveel mogelijk in het onderhoud der behoeftige Volksklasse, welke door de overstroming buiten werk en dus zonder de geringste verdienste geraakt waren, voorzien, en de nodige orders uitgevaardigd om in het vervolg waar de nood zulks eischte in het onderhoud te blijven voorzien, ter bevordering waarvan in drie Dorpen commissiën door hem wierden aangesteld, als te Grouw Bokke Klases Bokma, armbezorger en Gabe van Asperen, assessor; te Warga Wijger Dijkstra, assessor en Pieter Feenstra, rijksontvanger; en te Wartena Ulbe Visker, kerkvoogd en Klaas Bleeker, welke zich onder toezigt van den Grietman zich met de Personele uitdeling van levensbehoeften hebben willen belasten.

Door deze commissiën is van den 10 February tot den 20 April in het geheel of gedeeltelijk onderhoud voorzien van 192 personen als 44 te Grouw, 50 te Warga en 98 te Wartena, waartoe men in de eerste plaats de voorhanden zijnde gelden bij sommige armbesturen heeft gebezigd, zijnde men vervolgens door den agtingswaardigen en Edelen A. van der Hoop te Amsterdam in staat gesteld niet alleen deze gelden grotendeels aan de armenkassen weder te restitueren, wordende het nog resterende door den Heere Verstolk gerestitueerd, maar ook om deze personen vervolgens van het volstrekt onontbeerlijke te voorzien.

Viermaal honderdenzestig duizend Nederl. ponden hooi zijn er bedorven of verloren gegaan, zoodat er bij sommige veehouders gebrek is ontstaan, waarin door 's Konings Commissaris speciaal, naar vereischt is voorzien.

De algemene schade in deze Grietenij bedraagt ongeveer Twintig duizend guldens, waarbij de Veenbazen het meest verloren hebben, zoo aan turf als aan het vernielen van een aantal veenwooningen en molens.

Hieronder is niet begrepen de schade aan de landerijen, door het water toegebracht, wordende er duizenden van bunders gevonden, welke of in het geheel dit jaar geene oogst of slechts een geringe oogst zullen opleveren, de landen egter welke het eerst zijn boven water gekomen en speciaal die welke in de plaats gehad hebbende vorst in de maand Maart van het water zijn ontdaan, hebben zeker nimmer overvloediger oogst den landman doen vooruitzien.

De Leppedyk, niettegenstaande dezelve slegte staat als zijnde geheel vervallen keerde nog thans gelijk ik boven heb aangetoond 60 Nederl. duimen water. En was er behoorlijke gevolg aan mijn voorstel van den 16 Juny 1823 omtrent deze belangrijke waterkering gegeven, dan zoude in de gegeven omstandigheden het water niet verder zijn doorgedrongen als in een gedeelte van Utingeradeel en alle de Grietenijen van Oostergo zouden voor deze verschrikkelijke ramp zijn bewaard gebleven. De binnenlandsche waterkeringen, ofschoon speciaal daargesteld om het opstuwend binnenwater in engere kringen te bepalen, hebben bij deze rampvolle gebeurtenis dezelve grote nuttigheid ook in dezen kragtig bewezen. In en om de Rooms Katholyke Kerk te Warga stond het water ten halfwege de Ramen zoodat die gemeente in de onmogelijkheid verkeerde in dit gebouw de Godsdienst uit te oefenen, waarom ik bedagt was om met overleg van den Hervormden Leeraar hun de Hervormde Kerk te Warga ter Godsdienstoefening aan te bieden, waarnaar de Aarts Priester te Sneek, aan wie de Pastoor, anders een weldenkend mensch, zich geroepen gevoelde hiertoe vrijheid te vragen, mij en den Predikant onder toebidding van Gods beste zegeningen, beleefdelijk liet bedanken, als meer geraden vindende den volke in een Kaaspakhuis de mis te lezen dan in het Hervormde bedehuis op te gaan.

Uitstekende daden zijn hier nog ten goeden nog ten kwaden betoond, maar algemeen was ieder zeer bereidvaardig om anderen te helpen en ter inwooning bij zich te nemen.

Menschen nog vee zijn bij deze gelegenheid omgekomen.